

เทศน์เช้า วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๕๑

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันพระ เห็นใหม่ พระผู้ประเสริฐ มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ สัตว์เครื่องาน คุณสัตว์เครื่องานนะมันต้องปรับตัวเข้ากับธรรมชาติ ธรรมชาติจะเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มันจะปรับตัวเข้ากับธรรมชาติตลอดไปเพื่อการดำรงเผ่าพันธุ์ของมันนะ นี่การปรับแปรสภาพของมัน มันแปรสภาพไป คุณอย่างพะยูนเขาว่าเป็นช้างแล้วลงไปน้ำ เห็นใหม่ มันปรับตัวของมัน ธรรมชาติมันต้องปรับตัวตามธรรมชาติ

สัตว์ขี้โลกมันต้องปรับตัวตามธรรมชาติ กบจำศีลมันก็ปรับตามธรรมชาติ มันจำศีล มันอดอาหารทีหนึ่ง ๖ เดือน ๗ เดือนนะ พระเราเวลาอดอาหาร ๗ วัน ๘ วันก็เรื่องธรรมดา กบจำศีลนะ สัตว์ที่มันจำศีลของมัน คุณอย่างหมีขี้โลก เห็นใหม่ มันต้องอยู่ในโพรงของมันเวลาหน้าหนาว มันนี่ปรับตัวมันเข้ากับธรรมชาติ

คุณแล้วมันก็แปลก มันเป็นไปได้อย่างไร? มันดำรงชีวิตของมันได้อย่างไร? นี่แต่มันเป็นสิ่งที่มันปรับตัวมันเอง มันทำตัวมันเองได้ แต่มนุษย์ เห็นใหม่ คุณที่เราสร้างตึกสูง มันขัดแย้งกับธรรมชาติไหม? เราสร้างเทคโนโลยีขึ้นมาเพื่อใช้งาน มันขัดแย้งกับธรรมชาติไหม? แต่เพื่อความสะดวก เราจะเอาชนะธรรมชาติ เราจะเอาความสะดวกสบายของเรา แต่มันเป็นไปได้หรือเพราะสิ่งใดในโลกนี้มันแปรสภาพตลอดเวลา

การปรับตัวจากความดำรงชีวิตนะ แล้วการปรับตัวจากหัวใจ ถ้าหัวใจมันปรับของมันนะ มันปรับสภาพของมัน ถ้าปรับสภาพของมัน เห็นใหม่ คนมีปัญหาคนมีการศึกษานานไหนก็แล้วแต่ แต่ถ้าดีหรือชั่ว ถ้าดีหรือชั่วนะ แล้วอารมณ์ดีหรือชั่วมันก็เปลี่ยนแปลงได้ คุณพระเทวทัตยังกลับใจได้เลยนะ พระเทวทัตเป็นจริตนิสัย เพราะขนาดว่าเป็นชุก เป็นพระเวสสันดรกันมา นี่มันปรับมานะ เหมือนเมล็ดพันธุ์ที่มันปรับของมัน แต่เวลามันปรับ มันแปรสภาพของมันถึงที่สุด เห็นใหม่ เพราะการทำชั่วมันก็มีความรู้สึก มันก็มีการเปลี่ยนแปลงได้

จิตนี้มันเป็นตัวพลังงาน มันมีชีวิต มันดิและชั่วมันเป็นตัวขาร มันเป็นตัวค้นหาความทะยานอยาก มันไม่ใช่ตัวจิตหรอก ตัวจิตเป็นตัวพลังงานเฉยๆ นะ แต่มันโดนอวิชชา อวิชชาที่ละเอียดมาก อวิชชาคือความไม่รู้ตัวมันเอง แต่มันรู้ออก เหมือนไฟไหม้ ไฟมันไหม้เชื้อไปตลอดนะ แต่ตัวไฟเองมันไม่รู้จักตัวมันเอง เห็นไหม

นี่ก็เหมือนกัน พลังงานที่มันแสดงออกมา มันแสดงออกมาเป็นขั้นๆ มันส่งออกไปส่งออกเป็นความคิด ความรู้สึก ความสุข ความทุกข์ ความเสียใจ ความดีใจ เห็นไหม ความดีใจ ความเสียใจนะ นี่เวทนา สุขเวทนา ทุกขเวทนา อุเบกขาเวทนา อุเบกขาที่มันเฉยๆ อยู่ นี่อุเบกขามันรับรู้อยู่ มันแบบเรารู้ๆ อยู่ แต่มันไม่รู้อะไรเห็นไหม อุเบกขาเวทนา มันไม่ออกไปรับรู้สิ่งต่างๆ นี่พลังงานตัวนี้มันส่งออกไป

ตัวจิตก็เหมือนกัน สิ่งในตัวจิตมันแปรสภาพได้ มันเปลี่ยนแปลงได้ไง แล้วตัวอวิชชามันละเอียด มันถึงว่าเวลาอวิชชา มา เวลาเราปรับสภาพของเรา นี่มรรคหยาบฆ่ามรรคละเอียด ความเป็นมรรคหยาบๆ ทำคุณงามความดีมันเป็นเรื่องหยาบๆ ประเพณีวัฒนธรรมเป็นเรื่องสิ่งที่ดี สิ่งที่ดี เวลาสังคมมันร่มเย็นเป็นสุข มันมีการเจือจางกัน มันมีการเสียสละกัน แต่เวลานั่งสมาธิ นี่เวลานั่งสมาธิ เวลาเดินจงกรม เราไม่เห็นเลยว่ามันเป็นความดีอย่างไร? มันไม่เห็นความดี

การเสียสละออกไป เห็นไหม เรามีวัตถุทานแล้วเราเสียสละออกไปมันเป็นวัตถุธาตุ เราเสียสละออกไป เราเห็นว่าเราได้เสียสละออกไปจิตใจมันก็ชุ่มชื้นชุ่มบาน เพราะอะไร? เพราะมันอึดอึดใจของมัน แต่เวลานั่งสมาธิภาวนามันไม่เห็นชุ่มชื้น ทำไมมันมีแต่ความทุกข์ร้อน ทำไมมันบีบคั้นเราตลอดเวลา มันบีบคั้นสิ มันบีบคั้นเพราะอะไร? เพราะเราเกาะ คูติเปลือกผลไม้ คูอย่างมะพร้าว อย่างทุเรียน เห็นไหม เราจะฉีกออกมาเพื่อจะกินเนื้อมัน การฉีกเปลือกทุเรียน การปอกมะพร้าวมันเป็นเรื่องง่ายๆ ใหม? มันเป็นเรื่องที่เราต้องมีความแข็งแรงพอสมควรเลย

นี่ก็เหมือนกัน เราจะฉีกความรู้สึก เราจะฉีกความเคยใจเข้าไปถึงความ เป็นเนื้อของใจ ความเป็นเนื้อของใจมันจะสงบของมัน สิ่งที่สงบของมัน เห็นไหม อามิส สุขด้วยอามิส สุขด้วยการเสียสละวัตถุออกไปมันเป็นอามิส เราได้เสียสละออกไป

คูติคูอย่างเช่นเรามีค้นหาความทะยานอยาก เราต้องการสิ่งใด แล้วเราหามาปรนเปรอมัน เราจะมีความสุข มันเป็นอามิส เพราะมันเป็นสิ่งกระทบ แต่ถ้าเราฉีกรูป รส กลิ่น เสียง เข้าไปถึง

ตัวจิต นี้รูป รส กลิ่น เสียง แล้วเราเข้าไปถึงความรู้สึก ถึงตัวความรู้สึกตัวนั้น อันนี้มันไม่มีอามิส มันเป็นธรรมชาติของมัน แต่มันก็เป็นเรื่องโลกๆ เรื่องของสมาธิก็เป็นเรื่องโลกๆ

นี่เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา มันเป็นบุญตรงไหน? มันเป็นบุญตรงกิริยาวัตถุใด กิริยา วัตถุทาน วัตถุที่เป็นธาตุ วัตถุที่เราจับต้องได้ กิริยาของเราที่เป็นวัตถุอันหนึ่ง ร่างกายก็เป็นวัตถุ อันหนึ่ง ธาตุ ๔ ก็เป็นวัตถุอันหนึ่ง นามธรรมในหัวใจนี้ กิริยาวัตถุ ถ้าเราจะอยู่สุขสบายของเรา เราจะนอนเล่นของเรา เราจะทำความสบายของเรา เราพลิกเพลงตัวเรา นี่มันเป็นกิริยา เห็นไหม เป็นกิริยาวัตถุ แล้วเรามา นั่งสมาธิภาวนา นี่สิ่งนี้เราถวายองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรา ทำบุญด้วยกิริยาวัตถุ กิริยา มันก็เป็นวัตถุอันหนึ่ง

แต่ถ้าจิตสงบเข้ามา เวลานั่งสมาธิกันนะ เอียงซ้าย เอียงขวา จะล้มหน้า ล้มหลัง นี้อย่างนี้ มันจะเป็นสมาธิไหม? มันเป็นวัตถุ เราไม่ได้นั่งเอาเอียงหน้า เอียงหลัง เราไม่ได้เดินจงกรมเพื่อ เอาการเดิน เราเอาหัวใจที่มันนิ่งต่างหากละ ถ้าหัวใจที่มันนิ่งจากการกระทำนั้นมันหดสั้น เข้ามา

ไฟเวลามันไหม้เชื้อออกไปข้างนอก เห็นไหม นี่ตั้งสติไว้ แล้วไฟมันย้อนกลับ นี่ตัวไฟ มันย้อนกลับ ตัวไฟที่มันไหม้ตัวไฟมันมีไหม? เคยเห็นไฟที่มันไหม้ตัวมันเองไหม? ถ้ามันไหม้ ตัวมันเอง ถ้ามันมีเชื้อมันถึงแสดงตัวออกมา แต่ถ้ามันไม่มีเชื้อมันก็แสดงตัวออกมาไม่ได้ แต่ตัว จิต ตัวสติมันรับรู้ไว้ มันจะย้อนกลับเข้าไป

สิ่งที่ย้อนกลับไป นี่การปรับสภาพของสัตว์โลก สัตว์ที่มันปรับสภาพเพื่ออยู่กับโลก อยู่ กับธรรมชาติ มนุษย์เรานี่ เราจะปรับตัวเราเองเราใช้ปัญญา ใช้ปัญญาที่เราดำรงชีวิตอย่างไร? เรา ใช้ปัญญาอย่างไร? เราทำวิจัยอย่างไร? เราทำวิจัยทางวิทยาศาสตร์พิสูจน์สิ่งใดที่เป็นเครื่องมือ เครื่องใช้เพื่อความสะดวกสบาย เป็นปัจจัยเครื่องอาศัย นี่มันเป็นวัตถุทั้งหมด แต่การจะประพฤติ ปฏิบัติมันต้องมีสติ

สิ่งที่มีสติ เห็นไหม มีคำบริกรรม คำบริกรรมนี่สิ่งที่เป็นนามธรรม มันพุ่งออกหมด มัน คิดออก ทางวิจัยเราก็ส่งออก นี่มันส่งออกเป็นเรื่องทำการค้นคว้า แต่ถ้ามันใช้ความคิด เป็น นามธรรมเหมือนกัน สติตามความคิดนี้ไป ตามความคิดออกไป เพราะพลังงานนี้มันส่งออกไป คูสิเวลาไฟไหม้เชื้อไปมันจะไหม้ ยิ่งเป็นพวกฟาง พวกหญ้า เห็นไหม มันจะไหม้เร็วมาก มันจะ พุ่งออกไปเลย

ความคิดก็เหมือนกัน มันพุ่งออกมาจากฐานของใจ มันพุ่งออกมาจากพลังงานตัวนั้น ถ้ามันพุ่งออกมาเป็นความคิดออกมา สติเราตามออกมา ตามเห็นไหม นี่ทวนกระแสมันจะย้อนกลับใจ ให้ไฟนั้นย้อนกลับ ย้อนกลับอะไร? ย้อนกลับตรงไหน? ย้อนกลับตรงที่มันเห็นโทษใจ มันเห็นโทษว่าคิดอย่างนี้มีความทุกข์ คิดอย่างนี้มีความสุข การทำอย่างนี้มันเหยียบย่ำใจตัวเอง ความคิดที่มันส่งออกสติมันตามไป นี่มันตามความคิดนี้ไปแล้วความคิดมันหยุด มันทวนกระแสกลับมา ไฟจะย้อนกลับ ไฟจะย้อนกลับ

นี่เพราะไฟมันย้อนกลับขึ้นไป ตัวพลังงานนี้มันสะสมของมัน สะสมของมัน นี่มันก็เป็นสมาธิขึ้นมา ถ้ามันไม่ส่งออก เหมือนเราเลย เรามีเงินมีทอง เราใช้จ่ายฟุ่มเฟือยนี้หมดตลอดเวลา แต่ถ้าเราเก็บหอมรอมริบ นี่เก็บหอมรอมริบมันจะมีเงินมีทองขึ้นมา มีเงินมีทองเราก็อบอุ่นใจ เพราะเรามีเงินมีทอง เราจะใช้จ่ายใช้สอยเมื่อไหร่ก็ได้ ของมืออยู่เต็มบ้านเต็มเมือง เราจะใช้จ่ายใช้สอยเห็นไหม เรามีความอบอุ่นใจ

นี่ถ้ามันมีสติขึ้นมาตามความคิดไป ความคิดที่มันฟุ่มเฟือย มันคิดไปเอาแต่ของแสลง ไปเอาแต่ของโลกๆ มาเหยียบย่ำใจ แล้วสติมันตามทันมันเห็นโทษใจ มันเห็นโทษมันทิ้งของแสลงทิ้งความคิดที่เศร้าโศกเสียใจ ทิ้งความคิดที่เป็นความวิตกกังวล แล้วมันเปลี่ยนให้ความคิดนั้นเป็นความคิดที่ดี ความดีที่ดี เห็นไหม ชีวิตนี้คืออะไร? เกิดมาทำไม? กตัญญูกตเวทิตะไร? กตเวทิตะไรกับพ่อกับแม่ละ นี่คนที่มึนงงมึนงง เราคิดแต่สิ่งที่ดีๆ กับเขา

แล้วคนเรามันก็มีสติในตัวของเขาเอง สิ่งที่เขาทำผิดพลาดบ้าง เขาทำของเขา นั่นมันเรื่องของเขา แต่ความดีของเขามันก็มีประโยชน์กับเรา เห็นไหม ถ้ามีประโยชน์กับเรา แล้วเราล่ะ? เราจะมีประโยชน์ไหม? นี่เราย้อนกลับมา ย้อนกลับมา ทวนกระแสกลับมาที่เรา ย้อนกลับมาเราจะทำประโยชน์อะไร?

ถ้าเราทำประโยชน์ เห็นไหม ประโยชน์ในการหาปัจจัยเครื่องอาศัย นั่นก็เป็นประโยชน์อันหนึ่ง ประโยชน์ของโลก ประเพณีวัฒนธรรมก็เป็นประโยชน์อันหนึ่ง นี่บุญกิริยาวัตถุ นั่งสมาธิภาวนา เราเสียสละหมดเลย เขามีการเคลื่อนไหวกัน เรานั่งนิ่งๆ นั่งนิ่งๆ เพื่ออะไร? เพื่อไม่ให้จิตมันขยับออก ถ้าการนั่งนิ่งๆ นี้กายวิเวกแต่จิตไม่วิเวก แต่ถ้ากายไม่วิเวก กายมันก็เคลื่อนไหว จิตมันก็เคลื่อนไหว แล้วเวลาเดินจงกรมกายมันเคลื่อนไหวทำไมมันอยู่ได้ล่ะ? กาย

เคลื่อนไหวแต่เรามีสติอยู่ไง มันเป็นอิริยาบถ ๔ ยืน เดิน นั่ง นอน เพราะมนุษย์เรา การยืน การเดิน การนั่ง การนอนมันเป็นการเปลี่ยนอิริยาบถเพื่อจะให้พอทนอยู่ได้ไง

นี่ชาติปี ทุกขา การเกิดเป็นทุกอย่างยิ่ง ถ้ามีการเกิดมานี้มีสถานะแล้ว มีสถานะเราเลี้ยงดูไป ดุสิตเรากินอาหารกัน เราฉันอาหารกันก็เพื่ออะไร? ก็เพื่อให้ธาตุ ๔ นั้นมันมีอาหารของมัน การดำรงชีวิตไง สิ่งดำรงชีวิตไว้นะ สิ่งที่เคลื่อนไหว เห็นไหม นี่การดำรงชีวิตไว้ อิริยาบถ ๔ มันเป็นการเคลื่อนไหว นี่การเดินจงกรม การยืน การนั่ง การนอน สิ่งนี้เป็นกิริยาวัตถุ เพราะเราเดินไปกลับ เดินอยู่ในทางจงกรม แต่ถ้าเขาเดินเที่ยวเดินเตร่ของเขา เขาเดินสักแต่ว่าเดิน เราเดินตั้งสติ ถ้าเป็นความเพียรชอบมันจะมีสติสัมปชัญญะ มันจะไล่ความคิดของตัวเองเข้ามา พุทโธก็ได้ ไขปัญญาอบรมสมาธิก็ได้ มันจะสงบได้

นี่การปรับตัวของจิต ถ้าการปรับตัวของจิตมันเป็นธรรมชาติ ธรรม เห็นไหม สิ่งที่ทำให้เราคิดว่าสมาธิมันก็อยู่เฉยๆ เลย นี่มันไม่สำเร็จรูปมาหรอก เราไปซื้อสินค้าในห้างร้านเขาทำเสร็จมาแล้วทำเสร็จมาอย่างนี้ บรรจุก่อมาอย่างนี้ เขาก็ต้องมีโรงงานของเขา เขาต้องทำของเขามานะ นี่สมาธิมันเกิดจากความฟุ้งซ่านนี้แหละ ความทุกข์ความสุขมันจะเกิดจากความทุกข์นี้แหละ ความทุกข์ที่มันมีอยู่มันมี เห็นไหม สุข ทุกข์ แล้วมันเกิดจากใจ

ถ้าเราใช้สติขึ้นมา มันสุขก็สุขเรื่องโลกๆ แต่ถ้ามันย้อนกลับเข้าไป นี่มันสุขของธรรม สุขของธรรมมันไม่เจือด้วยอามิส มันเป็นความสุขที่มันหาได้โดยตัวมันเอง ตัวมันเองนะมันหาสุขของมันได้ แต่มันละเอียดเกินไป เราไม่รู้คุณค่าไง ของที่ละเอียดเกินไป ของที่ละเอียดมาก ลึกซึ้งอยู่หัวใจของเราไม่เข้าใจ แต่ถ้ามีการกระทบ มีสิ่งที่มันเป็นอามิส เราถึงจะมีความสุข

มันสุขหยาบๆ แต่เราเคยชินกับมันแล้วเราถึงเข้าไปหาสิ่งที่ละเอียดไม่ได้ พอเข้าหาสิ่งที่ละเอียดไม่ได้ก็เลยงออีก นี่เป็นอะไร? นี่ก็ไม่เชื่อ ไม่เชื่อแม้แต่ความเห็นของตัวเองนะ แต่ถ้าชำนาญในวสี การทำบ่อยครั้งเข้ามันจะเห็นคุณค่า ดุสิตคนที่เคยเจอแต่สิ่งที่ประณีต พอเจอสิ่งหยาบๆ เขา รู้เลยว่าสิ่งหยาบๆ นั้นไม่สมควรกับเขา สิ่งที่ประณีตสมควรกับเขา จิตก็เหมือนกัน พอมันสัมผัสถึงสิ่งที่ละเอียดเข้าไปๆ มันจะลึกลับไปเรื่อย

การประพฤติปฏิบัติเริ่มต้นนะ บอกสิ่งนี้ละเอียดมากๆ ละเอียดเพราะมันไม่เคยเห็น พอมันละเอียดเข้าไปมันยิ่งละเอียดเข้าไปใหญ่ ดุสิตเวลาครูบาอาจารย์ท่านว่า เห็นไหม นี่ว่างหมด จิต

นี่มองไปที่ไหนมันจะทะลุไปหมดเลย ว่างไปหมดเลย จิตว่าง แล้วคิดว่าสิ่งนี้เป็นผลไง เวลาท่านทะลุเข้าไปอีก สิ่งที่เป็นความว่างนั้นเป็นกองจี้ควาย กองจี้ควายคือของมันหยาบๆ ไง

นี่ความคิดที่เราคิดกันว่าละเอียดๆ มันละเอียดจริงๆ ละเอียดสำหรับผู้เริ่มต้น อย่างผู้ที่หยาบ ความคิดเขาหยาบๆ เขาคิดทำลายกัน เขาคิดได้อย่างไร? ใ้อะไรถ้าคนดินะ คิดอย่างนั้นไม่ได้ คิดแต่เสียดสละ คิดแต่เงื่อนจวน คิดแต่สิ่งที่เป็นคุณงามความดี เขาคิดได้หยาบๆ นะ แล้วเวลาความคิดภายในล่ะ? ความคิดภายใน เห็นไหม ปัญญาของศาสนาคือปัญญารอบรู้ในกองสังขาร ในกองของความคิด ความคิดภายใน ความคิดที่รอบรู้ในความคิด ความคิดรอบรู้ก็ปล่อยเข้ามา ปล่อยเข้ามา ละเอียดเข้าไปเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป มันละเอียดลึกกลับมาก

เริ่มต้นมันหยาบ มันหยาบเพราะว่าเราไม่เคยทำ เราทำไม่เป็น แล้วมันเป็นอำนาจวาสนา เห็นไหม อำนาจวาสนานี้คนเห็นคุณประโยชน์ที่ตรงไหน? ประโยชน์ทางโลกเราก็อาศัยนะ เราเกิดมามีร่างกาย มีจิตใจ เราเกิดมาในโลกเราอยู่กับโลก เราก็ต้องอยู่กับโลกเขา อยู่กับโลก เพราะว่าชีวิตนี้เป็นอย่างนั้น

คูตีของค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม นี่ตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้วยังอยู่อีก ๔๕ ปี เพื่อเผยแผ่ศาสนา ครูบาอาจารย์ท่านสิ้นกิเลสแล้วท่านก็อยู่กับโลก อยู่กับโลกเพราะอะไร? เพราะสิ่งนี้มันมาจากโลกไง มันมาจากจุดเริ่มต้น สารตั้งต้นที่ไหน? สารตั้งต้นคือตัวจิตที่มันเกิดในครรภ์ของมารดา แล้วมันตั้งต้นเป็นชีวิตแล้ว แต่ตั้งต้นแล้วเราทำสิ่งที่ดี ไม่ใช่สารตั้งต้นเอาไปทำสิ่งที่ชั่ว เกิดมาแล้วทำสิ่งที่ชั่ว ทำสิ่งเพลิดเพลินในชีวิต แม้จะไม่ได้ทำชั่ว แต่มีชีวิตอยู่เราก็ไม่ทำคุณงามความดีสิ่งที่เป็นสารตั้งต้นให้มีคุณค่ามากขึ้น เราใช้ชีวิตจากสารตั้งต้นคือบุญกุศลของเราให้มันหมดไป

ถ้าเราทำสารตั้งต้นนี้ให้มีคุณค่ามากขึ้น สารตั้งต้นนี้ไปเริ่มต้นใหม่มันจะดีขึ้นเรื่อยๆ ดีขึ้นไปเรื่อยๆ แต่ถ้าในปัจจุบันเราประพฤติปฏิบัติที่นี้ สารตั้งต้นนี้สะอาดได้ สารตั้งต้นนี้ไม่เคลื่อนที่ไปอีก มันจะสะอาดบริสุทธิ์ในหัวใจของเรา ทำได้จริงๆ นะ เราทำของเราได้ พิสูจน์ได้ พิสูจน์ได้ด้วยความพยายามของเรา ความเพียรชอบ ความพยายามคือความเพียร ความเพียร ความวิริยะ ความอดุสาหะ มันต้องชอบกับไม่ชอบ ถ้ามันชอบธรรมแล้วมันจะเป็นประโยชน์กับเรา จะเข้าถึงใจของเรา เห็นไหม

ประโยชน์ข้างนอก เรื่องโลกๆ นะ การหาอยู่หากิน การครอบครอง การพึ่งพาอาศัย นี่พึ่งพาอาศัยชั่วคราวในชาติปัจจุบันนี้ ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด เวลาจะตายไปก็อาลัย อารมณ์กัน เห็นไหม มันเป็นปัจจัยเครื่องอาศัย นี่สิ่งที่อาศัยในชีวิตนี้ ถ้าคุณงามความดีเรา จิตที่มันดีมันอบอุ่นอยู่ใน จะอยู่หรือจะไป ถ้าจะไปมันก็มีความอบอุ่น มันไม่ล้มลงเสีย มันพร้อมที่จะไป แต่ถ้ามันไม่มีความพร้อมนะ เวลาจะไปที่ละล้าละลัง นี่มันห่วงหาอาวรณกันตลอดเวลา มันเป็นการกอด่วงอีก เห็นไหม

แต่ถ้าเราทำคุณงามความดีของเรา ปัจจุบันนี้เราก็หาอยู่หากิน เราก็เป็นประโยชน์กับเรา ใจของเราก็เป็นประโยชน์ของเราอีกด้วย แล้วถ้าเราพร้อมที่จะไป เพราะชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด มันต้องไปแน่นอน ช้าหรือเร็ว ก่อนหรือหลังกันเท่านั้นแหละ มันต้องไปแน่นอน ไปแล้วมันก็เวียนกลับมาอีกถ้ามันมีตัวพลังงานนี้อยู่ แต่ถ้าเราทำของเราถึงสิ้นสุดแล้วนะ มันรู้เอง เห็นเอง มันเป็นความจริงที่เรายืนยันได้ มันเป็นสันติภูมิจิต มันเป็นปัจจัยที่ตั้งที่หัวใจนี้

ทุกข์ก็รู้ว่าทุกข์ สุขก็รู้ว่าสุข เห็นไหม นี่ผู้ประเสริฐ ถ้าผู้ประเสริฐ มันรู้ มันเข้าใจตัวเอง เราประเสริฐในตัวของเรา แล้วเราจะประเสริฐกับหมู่คณะ ประเสริฐกับทุกๆ คนที่เขาจะพึ่งอาศัย จิตดวงนี้ เอวัง